

Ffordd Pererindod Penrhys O'r Groesfaen i Lantrisant

**Cychwyn: A4119, Y Groesfaen (cyfeiriad grid ST 070809, côd post CF72 8NW)
Diwedd: Bull Ring, Lantrisant (cyfeiriad grid ST 047834, côd post CF72 8EB)
Pellter: 3 milltir / 5cm**

1. Os ydych yn cychwyn eich pererindod yma, efallai yr hoffech ymweld ag Eglwys Dewi Sant yn y Groesfaen er mwyn gweld yr hyn sy'n debyg o fod yn waelod y groes faen oedd yn nodi llwybr y pererinion i Benrhys, sydd erbyn hyn y tu allan i ddrws yr eglwys. Yna, o'r Dynevor Arms gerllaw, croeswch yr A4119 gyda gofal, i ymuno â'r llwybr ar ochr ddwyreiniol y briffordd.
2. Trowch i'r chwith. Ewch heibio Capel y Babel, Groesfaen ac aros ar y pafin gan fynd heibio dau droad i'r dde (Y Parc a Pen y Groes).
3. Trowch i'r dde ar ffordd sydd heb enw, tuag at dŷ. Cyn y tŷ, trowch i'r chwith ac ewch drwy iet mochyn i gae. Mae'r olygfa o'r cae hwn bron yr union ddelwedd sy ar stamp paspord y Groesfaen. O'ch blaen mae golygfa wych o Lantrisant gydag eglwys y Plwyf ar y bryncyn. Mae'r eglwys wedi ei chysegru i dri sant Celtaidd, Sant Illtyd, Sant Gwynno a sant Dyfodwg, Dyma yw sail yr enw LLantrisant - LLan y tri sant. I'r chwith o'r eglwys fe welwch dŵr. Yr enw yn lleol arno yw Billy Wynt, sy' wedi arwain llawer i gredu mai melin wynt oedd hwn yn wreiddiol. Ond cred eraill gyda mwy o reswm efallai, oherwydd yr olygfa eang o Gwm Elai islaw, mai allbost oedd e i Gastell Lantrisant.
4. Dilynwch y llwybr ar hyd ochr y cae, yn agos i'r clawdd, ac ewch drwy'r iet mochyn yng nghornel y cae.
5. Ewch ymlaen drwy'r cae a chroeswch y gamfa.
6. Dilynwch y llwybr. Byddwch yn mynd heibio i Lyn yr Esgob ar y chwith, sy'n cael ei ddefnyddio gan Bysgotwyr Morgannwg.
7. Ar ôl mynd heibio'r llyn fe fyddwch yn ymuno â llwybr a chroesi nant. Trowch i'r chwith ar y gyffordd ger mynedfa Fferm Llwynsaer a dilynwch y llwybr i gyffordd arall.
8. 'Rydych nawr yn agos i Groes Mwyndy lle y byddai Croes y Pererin wedi ei gosod. Os ydych am hoe fach, gadewch y Ffordd yn y fan yma a throwch i'r chwith. Fe ddaw hyn â chi at dafarn draddodiadol The Barn. Pan fyddwch yn barod i barhau â'r siwrnai, ewch yn ôl yr un ffordd i'r llwybr ger Prif Swyddfa Leekes.
9. Ar ôl tro siâp S, mae fforch yn y llwybr, sy'n creu ynys. Ewch ar y dde ac ymlaen ar hyd y llwybr sy'n arwain i gyffordd T. Trowch i'r dde, dros grid gwartheg ac i ffordd darmac. Fe fyddwch yn mynd heibio adfail.

10. Gadewch y ffordd pan fydd yn troi i'r dde ac ewch yn eich blaen ar llwybr porfa.
11. Ar ôl 200 llath (185m), a thrwy goedwig, ewch drwy glwyd i fewn i gae a throwch ar eich union i'r chwith. Dilynwch y llinell o goed ar y chwith ac at gamfa yng nghornel gwaelod y cae. Croeswch y gamfa.
12. Ewch yn eich blaen i lawr y llethr drwy'r cae a chroeswch y bont dros afon Clun.
13. O'r bont dilynwch y llwybr, trwy iet mochyn, a chroesi'r cae am tua 110 llath (100m) i iet mochyn arall. Fe ddowch allan ar Heol Rhiwsaeson. Dyw'r ffordd yma ddim yn mynd â chi i Cross Inn gan y byddai hynny wedi golygu gorfod croesi dwy briffordd brysur. Yn yr hen oes, fe fyddai'r pererinion wedi mynd yn syth yn eu blaenau yn y man hwn, lle roedd na Groes i'w cyfeirio.
14. Trowch i'r dde a cherddwch ar hyd y ffordd am rhyw 275 llath (250m) ac yna cymerwch y lôn ar chwith y dreif i ddy o'r enw Little Foxes.
15. Dilynwch y llwybr hwn - lôn sy'n amgylchu ochr orllewinol Caerau, hen fryngaer o oes yr haearn (os ydych am ddringo i ben y fryngaer, lle mae'r golygfeydd i bob cyfeiriad yn wych, gwyrwch i'r dde a dringwch i dop y bryn).
16. Os nad ydych am fynd i'r fryngaer, ewch ar hyd y lôn tan i chi gyrraedd llwybr. Ewch i'r chwith rhwng ysgubor a'r ffermdy (Gwern y Moel Uchaf).
17. Mae'r llwybr yn lledu ac yn troi yn ffordd. Ewch i'r chwith ar hyd y ffordd sy'n croesi'r A473.
18. Yn union wedi'r bont (gyda'r arwydd Cross Inn a Llantrisant) trowch i'r chwith ar hyd y llwybr.
19. Ewch yn eich blaen ar hyd y llwybr Cymuned hwn.
20. Yn union ar ôl y bwa o dan y lein rheilffordd segur, trowch i'r dde ac ewch i fyny'r llethr, gan anwybyddu'r llwybr newydd ar y chwith. Ewch drwy'r iet mochyn a dilynwch y llwybr sy'n gwyro i'r chwith. Croeswch yr agoriad i drac sy'n dod o'r dde ac ewch yn eich blaen i fyny'r llethr. Mae'r llwybr yn gwyro i'r dde ac yn dal i ddringo. Ar dop y rhiw, ewch drwy iet mochyn a dilynwch y llwybr i'r chwith tuag at Lantrisant.
21. Mae'r llwybr yn ymuno â'r ffordd (Erw Hir) ger arwydd Ridgeway Walk. Caeau'r Llan yw'r enw ar y bryn uwchlaw Erw Hir. Yma ym 1884, fe amlogodd y Dr William Price ei fab ei hun oedd wedi cael ei enwi gan ei dad yn Iesu Grist, gan godi arswyd ymhlith trigolion y dre.
22. Ewch i'r chwith ac ewch yn eich blaen tan i chi gyrraedd cyffordd T lle mae'r ffordd (High Street) yn mynd tuag at yr Hen Lantrisant a thu hwnt.
23. Croeswch y ffordd yn ofalus, trowch i'r dde ac ar ôl rhyw 20 llath (18m) ewch i'r chwith i fyny rhai stepiau.

24. Dilynwch y llwybr drwy iet mochyn tan i chi gyrraedd y rheiliau wrth odre Castell Llantrisant. Dringwch y grisiau ar y dde. 'Rydych nawr ar y Castle Green, gydag adfail Twr y Gigfran ar y chwith. Richard de Clare gododd y castell yn y 13G. Cafodd brenin Iorwerth yr Ail ei garcharu yma ar ol iddo geisio dianc gydag Arglwydd Morgannwg, Huw Despenser.
25. Dilynwch y llwybr a chroeswch y llain werdd gan basio'r stociau. Mae hen Neuadd y Dre ar y dde. Cafodd yr adeilad a godwyd yn y 14G ei ail-adeiladu yn y 18G, ac yn ddiweddar mae na waith aruthrol wedi ei neud i'w adnewyddu. Gyda llaw mae na doiledau yn Neuadd y Dre.
26. Ewch heibio Neuadd y Dre a throwch i'r dde i George Street, stryd o wyneb cobls, ac ewch yn eich blaen i lawr y rhiw i'r Model House o cherflun William Price yn y Bull Ring. Roedd y Dr William Price yn uchel ei barch fel meddyg, er ei fod yn gymeriad hynod. Roedd e'n angerddol ynglyn ag adfer traddodiadau 'r hen dderwyddon Celtaidd.

Gyda diolch i Janet Sully a phawb sydd wedi cyfrannu at fapio'r daith.

28/02/2020